

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково – методичної та
навчальної роботи

 О.Б. Жильцов
« 14 » * 01 * 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕРСПЕКТИВА

Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

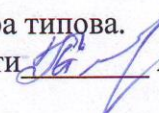
Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація» (за видами)

Освітній рівень – перший (бакалаврський)

ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	
Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>0064/18</u>	
 (підпис)	<u>Жильцов</u> (прізвище, ініціали)
« »	20 <u>18</u> р.

2017– 2018 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.
Заступник директора з науково – методичної та навчальної роботи А.О.Таранник

Робоча програма навчальної дисципліни «Перспектива» для студентів спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (за видами).

Розробник: Шпортько Валерій Іванович, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв

Протокол від «10» січня 2018 року № 5

Завідувач кафедри
образотворчого мистецтва

О. В. Школьна

(підпис)

© _____, 2018 рік

© _____, 2018 рік

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Структура програми навчальної дисципліни	
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Тематичний план	6
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Навчально-методична картка дисципліни	21
5. Карта самостійної роботи студента	22
6. Система контролю успішності студентів	23
7. Методи навчання	26
8. Методичне забезпечення	26
9. Рекомендована література	27

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча програма навчальної дисципліни «Перспектива» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою образотворчого мистецтва відповідно до навчального плану денної форми навчання.

Метою навчальної дисципліни є засвоєння студентами теоретичних положень методів побудови різних видів графічних зображень просторових форм на площині, а також – основних положень способів розв’язання задач на визначення їх положення, розмірів та геометричних властивостей за наданими зображеннями.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до профілю програми формуються *загальні та фахові компетентності*.

Фахові компетентності базові (організаційна, мистецтвознавча) та спеціальні (проектно-творча і технологічна), а саме:

- здатність використовувати у практичній діяльності досвід світової та вітчизняної шкіл образотворчого мистецтва й мистецтвознавства, методів та авторських прийомів провідних художників;
- володіння навичками візуального сприйняття і створення абстрактних композицій та відтворення двовимірних і тривимірних об’єктів.

Результати навчання (знання та практичні навички та вміння).

Знання:

- термінології, основних правил і прийомів побудови зображень інтер’єрів;
- фронтального та кутового розташування, побудова зображення арок та тіней від природнього та штучного джерела світла.

Практичні навички й вміння:

- уміє створювати зображення за законами лінійної та повітряної перспективи;

- уміє використовувати в практичній роботі закони побудови перспектив інтер'єрів, арок та тіней (власних і падаючих), як одного із засобів формоутворення та художньої виразності зображення.

Програмні результати навчання

Здатність до застосування програмного матеріалу «Перспектива» в практичній роботі над творчим завданням.

Готовність до фахової діяльності в галузі образотворчого мистецтва.

Мисленнєва активність, творчий підхід у вирішенні нестандартних завдань.

Контроль успішності студентів здійснюється в ході перевірки практичних завдань, модульних робіт, перевірки самостійних робіт, заліку.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг, найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: 2 кредити.</p> <p>Модулів: 3 модулі.</p> <p>Загальна кількість годин: 60 год.</p> <p>Тижневих годин: 2 год.</p>	<p>Шифр та назва галузі знань 02 «Культура і мистецтво»</p> <p>Шифр та назва спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (за видами)</p> <p>Освітній рівень: перший (бакалаврський)</p>	<p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки: 2</p> <p>Семестр: 4</p> <p>Аудиторні заняття: 28 год.</p> <p>лекцій: 14 год.</p> <p>практичних занять: 14 год.</p> <p>Модульний контроль: 4 год.</p> <p>Самостійна робота: 28 год.</p> <p>Семестровий контроль: Залік</p>

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин						
		Разом	Аудиторні	Лекції	Практичні заняття	Модульний контроль	Семестровий контроль	Самостійна робота
ЗМ I. Інтер'єр. Побудова перспектив інтер'єра								
1	Тема 1. Арка, як архітектурний елемент інтер'єра. Типи арок.	1	1	1				
2	Тема 2 Побудова зображення арок у перспективі: а) півциркульна; б) стрільчата; в)лучкова; г) коробова	7	3	1	2			4
3	Тема 3. Побудова зображення елементів інтер'єра за правилами перспективи: а) побудова зображення напіввідкритих дверей; б) побудова зображення вікон за заданими розмірами.	5	3	1	2			2
4	Тема 4. Побудова зображення перспективи інтер'єра фронтального положення за заданими розмірами.	7	3	2	1			4
5	Тема 5. Побудова зображення кутової перспективи інтер'єра за заданими розмірами.	8	4	2	2			4
	Модульна контрольна робота №1	2				2		
Разом		30	14	7	7	2		14
ЗМ II. Загальні поняття про теорію тіней. Побудова перспективи відображень в дзеркальній поверхні площини								
6	Тема 6. Побудова зображення тіней у перспективі: а) побудова тіней від предметів при освітленні природнім джерелом світла; б) побудова тіней власних і падаючих	8	4	2	2			4
7	Тема 7. Побудова зображення власних і падаючих тіней від предметів, які розташовані в інтер'єрі фронтального розташування за заданими розмірами.	8	4	2	2			4
8	Тема 8. Побудова перспективи відображення в плоскому дзеркалі.	4	2	1	1			2
9	Тема9. Побудова відображень в дзеркальній площині а) підлоги; б) води	4	2	1	1			2
10	Тема 10. Аналіз картини художників.	4	2	1	1			2
11	Модульна контрольна робота №2	2				2		
Разом		30	14	7	7	2		14
Всього годин		60	28	14	14	4		28

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ІНТЕР'ЄР.

ПОБУДОВА ПЕРСПЕКТИВ ІНТЕР'ЄРА.

Тема 1. Лекція (1 год.). Арка, як архітектурний елемент інтер'єра. Типи арок.

Арки дуже поширені в архітектурі цивільних і промислових споруд. Зображення арок у перспективному рисунку зводиться, головним чином, до побудови дуг і кіл. Конструктивно арки складаються з таких елементів: п'ят – опорних площин арок В і С; шелеги – найвищої частини арки Е; стріли підйому – відстані від прямої, що сполучає початкові точки кривої, до шелеги (ОЕ).

Рекомендована література: [2, 51-54]

Тема 2. Лекція (1 год.). Побудова зображення арок у перспективі: а) півциркульна; б) стрілочата; в) лучкова; г) коробова.

Практичне заняття (2 год.). Уміння побудувати зображення арок у перспективі дає змогу студенту правдиво і переконливо побудувати внутрішні архітектурні особливості інтер'єра.

Завдання 2.1. Побудувати зображення півциркульної арки за заданими розмірами: висота арки до шелега (Е) – 250 см. Ширина арки – 100 см. Фронтальне розташування арки на глибині простору картинної площини – 100 см. Висота лінії горизонту – 150 см.

Завдання 2.2. Побудувати зображення стрілчатої арки в перспективному скороченні. Точка сходу (Р) знаходиться на лінії горизонту справа на картинній площині. Висота лінії горизонту (Н) – 170 см. Висота арки до п'ят, точок (А) і (В) – 160 см. Ширина арки – 120 см.

Завдання 2.3. Побудувати зображення лучкової арки фронтального розташування в картинній площині при висоті горизонту 180 см. На глибині простору картини – 150 см. Ширина арки – 300 см. Висота арки до шелега (Е) – 200 см.

Завдання 2.4. Побудувати зображення коробової (трицентрової) арки в перспективному скороченні. Точка сходу знаходиться справа на лінії горизонту картинної площини. Висота лінії горизонту (H) – 160 см. Дистанційна точка (D) – 2R. Ширина арки – 300 см. Висота арки до шелега (E) – 200 см. Радіуси(R1 і R2) кіл з центрами (O) – 20 см. Глибина розташування арки в картинній площині – 100 см.

Рекомендована література: [2, 51-54], [4, 127-130]

Самостійна робота (4 год.). Виконати вправи з побудови зображення арок:

а) півциркульної за розмірами: висота арки – до п'ят, точок (A) і (B) – 180 см. Ширина арки – 100 см. В перспективному скороченні, точка сходу (P) знаходиться в центрі картинної площини на лінії горизонту. На глибині простору картинної площини – 50 см. Висота лінії горизонту – 150 см.

б) стрілчатої арки висотою до п'ят точок (A) і (B) – 160 см. Ширина арки – 120 см. Висота лінії горизонту – 160 см. Точка сходу (P) знаходиться зліва картинної площини на лінії горизонту. Арка знаходиться на глибині простору 50 см., від основи картинної площини.

в) побудувати в перспективному зображенні лучкової арки висотою до п'ят (A) і (B) – 160 см. Ширина арки – 140 см. Точка сходу розташована справа на лінії горизонту. Висота лінії горизонту – 170 см. Арка знаходиться на глибині простору від основи картинної площини – 50 см.

г) Побудувати фронтальне зображення коробової (трицентрової) арки, яка має висоту до п'ят (A) і (B) – 180 см. Ширина арки – 300 см. Арка розташована на глибині простору від основи картинної площини – 100 см.

Рекомендована література: [2, 51-54], [4, 127-130]

Тема 3. Лекція (1 год.). Побудова зображення елементів інтер'єра за правилами перспективи: а) побудова зображення напіввідкритих дверей; б) побудова зображення вікон за заданими розмірами.

Визначення перспективного масштабу зображення. Прорисовування форми предметів залежить від правильної побудови ліній і кутів, які їх утворюють. Тому, щоб передати в реалістичному рисунку форму предметів, художник повинен дотримуватись основних правил перспективного зображення.

Рекомендована література: [2, 88-93]

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 3.1. Засвоїти знання і уміння у побудові зображення архітектурних елементів: вікон та дверей за заданими розмірами в перспективному скороченні.

Побудуємо фронтальну перспективу кімнати, ширина якої 400 см., глибина кімнати 600 см. і висота кімнати 300 см. На фронтально розташованій стіні побудувати перспективу прорізу для дверей відклавши висоту прорізу 220 см. ширина прорізу 180 см. При фронтальному розташуванні дверей товщини стіни в дверному прорізу не видно. Побудуємо перспективу відчинених дверей під довільним кутом. Для побудови зображення дверей слід на основі вісі (К;О) побудувати коло радіус якого дорівнює ширині прорізу – 80 см.

Провести довільну пряму від центру кола, основи вісі, точки (О) довільно взяту точку, яка лежить на радіусі пів кола ,яке розташоване в площині кімнати. це і буде початок твірної дверей. Поєднавши цю точку з точкою основи (О) ми отримаємо напрям розкриття, цю пряму слід продовжити до зустрічі її з лінією горизонту. При допомозі точки (F) на лінії горизонту і поєднавши її з верхньою точкою вісі дверей (К) ми визначаємо верхню частину дверей, напрямок її перспективного скорочення.

Завдання 3.2. Виконати побудову зображення вікна на бічній стіні інтер'єру фронтального розташування за заданими розмірами. Кімната шириною 400 см., глибина кімнати 600 см., висота кімнати 300 см. висота лінії горизонту 150 см. Точка сходу (Р) лежить в правій частині картинної площини. На площині стіни, яка розташована в лівій частині картини

розташоване вікно від кута кімнати, який знаходиться в глибині кімнати на відстані 100 см. Вікно: ширина 200 см. Висота вікна 180 см. Висота підвіконня 75 см. Товщина стіни 30 см.

Послідовність виконання завдання: а) визначити лінії картинної площини; б) визначити на картинній площині висоту лінії горизонту (H), головну точку зору (P), зорову відстань (S) та дистанційні точки (D1 і D2); за допомогою лінійного масштабу висоти, ширини і глибини кімнати, наступна дія, визначити місце знаходження вікна, його розміри і перспективне скорочення його бічних сторін.

Послідовність побудови зображення вікна у перспективі: сутність його побудови зводиться до побудови прямокутника прорізу вікна, а потім визначають товщину стіни і виконується внутрішня частина вікна.

Рекомендована література: [2, 88-93], [4, 132-193]

Самостійна робота (2 год.)

Завдання 3.1. Побудувати зображення вікна розмір якого: ширина 250 см.; висота 200 см.; висота підвіконня 50 см.; товщина стіни 50 см. Вікно розташоване на бічній стіні інтер'єру фронтального розташування. Кімната: висота 300 см.; ширина кімнати 600 см.; глибина простору кімнати 800 см. Висота лінії горизонту 150 см. Точка сходу (P) знаходиться по центру фронтально розташованої стіни на лінії горизонту.

Завдання 3.2. Побудувати зображення відкритих дверей в кімнаті фронтального розташування. Двері розташовані на бічній стіні інтер'єру. Від кута кімнати знаходяться на відстані 200 см. Висота прорізу дверей 200 см. Ширина прорізу 100 см. Товщина стіни 20 см. Висота лінії горизонту – 120 см. Точка сходу (P) лежить на лінії горизонту по центру картинної площини. Кімната Шириною 600 см. глибина простору кімнати 800 см. Висота кімнати 300 см.

Рекомендована література: [3, 126-127], [10, 126-127]

Тема 4 Лекція (2 год.). Побудова зображення перспективи інтер'єру фронтального положення за заданими розмірами.

Перспектива, в якій одну із стін зображують паралельно картині, називають фронтальною. Фронтальна перспектива характеризується простотою побудови і виразністю. Її широко використовують у художніх творах.

Рекомендована література: [2, 88-93], [4, 88-97]

Практичне заняття (1 год.).

Завдання 4.1. Побудувати зображення інтер'єру фронтального розташування. Ширина кімнати 600 см. Глибина простору кімнати 800 см. Висота кімнати 300 см. Висота лінії горизонту 160 см. Точка сходу (Р) розташована по центру картинної площини і завжди знаходиться на лінії горизонту. Вікно знаходиться на бічній стіні зліва. Розмір вікна: ширина 150 см.; висота вікна 170 см. висота підвіконня 75 см. Товщина стіни 30 см. Від кута кімнати вікно знаходиться на відстані 300 см. Двері висотою 200 см.; ширина дверей 100 см.; товщина стіни 30 см. Від кута кімнати двері розташовані на відстані 200 см.

В кімнаті знаходяться меблі: стіл, стілець, шафа. Меблі в кімнаті розташувати довільно. Розміри стола: ширина 60 см., довжина 120 см., висота стола 75 см. Стілець: сидіння квадратне з бічною стороною 40 см., висота стільця до сидіння 45 см. висота спинки стільця 60 см. Шафа: висота 180 см., ширина шафи 100 см., товщина (глибина) шафи 50 см. Рекомендована література: [2, 88-93], [4, 88-97]

Самостійна робота (4 год.).

Завдання 4.1. Побудувати зображення інтер'єру фронтального розташування при висоті лінії горизонту(Н) – 170 см. Ширина кімнати 400 см. Висота кімнати 300 см. Глибина простору кімнати 600 см. в інтер'єрі кімнати є вікно розміром: висота 200 см., ширина вікна 200 см., висота підвіконня 50 см., товщина стіни 50 см. Вікно від кута кімнати знаходиться на відстані 50 см. На протилежній стіні розташовані двері висота яких 200

см., ширина дверей 100 см. Товщина стіни 20 см. Від кута кімнати двері знаходяться на відстані 200 см. В кімнаті розташовані меблі: стіл круглої форми кришки, діаметром 120 см., висота стола 75 см. Стілець висота до сидіння 45 см., сидіння квадратної форми з бічною стороною 50 см. , висота спинки стільця 45 см.

Рекомендована література: [2, 88-93], [4, 88-97]

Тема 5. Лекція (2 год.). Побудова зображення кутової перспективи інтер'єру за заданими розмірами.

Кутовою перспективою інтер'єра називається така перспектива, в якій площини стін зображують не паралельними картині, а повернутими під деяким кутом до неї. Її також застосовують у художніх творах. Композиція кутової перспективи інтер'єра визначається задумом художника.

Практичне заняття (2 год.).

Завдання 5.1. Побудувати зображення кутової перспективи інтер'єра за заданими розмірами. Дано кімнату, ліва стіна якої розміщена до картини під кутом 60 градусів з глибиною зображуваного кута 800 см. Висота кімнати 300 см. На правій стіні проріз вікна заввишки 180 см. завширшки 200 см. товщина стіни 50 см. Побудувати перспективу кімнати при висоті лінії горизонту 150 см. і зоровій відстані $D=2R$.

Рекомендована література: [4, 94-97]

Самостійна робота (4 год.). Побудувати зображення інтер'єру кутового розташування за заданими розмірами. Висота лінії горизонту (Н) – 200 см. Висота кімнати 300 см. Глибина простору, на якому знаходиться кут кімнати 800 см. Одна із стін кімнати розташована по відношенню до картинної площини під кутом 45 градусів.

Послідовність виконання завдання самостійної роботи:

- а) знаходження меж картинної площини;
- в) визначення висоти лінії горизонту;
- с) знаходження головної точки зору (Р);

d) визначити зорову відстань (S) і дистанційні точки (D1) і точки (F1); (F2);

e) за допомогою лінійних масштабів: висоти, ширини і глибини, виконати завдання з побудови зображення інтер'єру.

Вимоги до виконання завдань:

Графічне зображення виконувати охайно. Зображення картинної площини слід наводити основною лінією. Таблицю з розмірами розташувати поряд із зображенням, шрифтом встановленим ГОСТ 2.304 – 81 «Шрифти креслярські». Висота шрифту 2,5 мм., або 3,5 мм.

Рекомендована література: [4, 94-97]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ТЕОРІЮ ТІНЕЙ. ПОБУДОВА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДОБРАЖЕНЬ В ДЗЕРКАЛЬНІЙ ПОВЕРХНІ ПЛОЩИНИ

Тема 6. Лекція (2 год.). Побудова зображення тіней у перспективі: а) побудова тіней від предметів при освітленні природнім джерелом світла; б) побудова тіней власних і падаючих.

У перспективному рисунку, композиції правильне зображення світлотіні підсилює об'ємності предметів, глибину простору і тому є найважливішим засобом створення реалістичного зображення.

Рекомендована література: [3, 158-165], [4, 113-129]

Практична робота (2 год.). Побудова тіней від променів при освітленні природнім джерелом світла.

Завдання 6.1. Побудувати тінь від прямої, яка розташована перпендикулярно до предметної площини при освітленні природнім джерелом світла. Сонце перед глядачем і розташоване на певній висоті над лінією горизонту. Джерело світла позначається літерою (S). Пряма (A), (B). У цьому разі сонячні промені є висхідними паралельними прямими. Точка сходу для зображення горизонтальних променів завжди лежить на лінії горизонту і є проекцією сонця на предметну площину, тому точки (S) і (s1)

лежать на одному перпендикулярі до лінії горизонту. Тінь, яка падає від предмета, направлена на глядача. Сам предмет повернутий до глядача тіннювою стороною. Побудова падаючої тіні від прямої АВ: провести промінь з точки (S) через верхню точку прямої АВ, через точку (A) і продовжити промінь до зустрічі його з предметною площиною. Наступна дія, провести промінь з точки (s1) через нижню точку прямої АВ, точку (B) і продовжити даний промінь, який проходить по предметній площині, до зустрічі його з променем проведеним з точки (S). Перетин цих променів позначимо точкою (C). Таким чином, ми побудували падаючу тінь ВС від прямої АВ.

Завдання 6.2. Побудувати тінь, яка падає від конуса на горизонтальну і вертикальну площини при умові, що джерело світла знаходиться справа від предмета і перед предметом. Джерело, яке знаходиться за спиною глядача перед предметом на кресленні точку (S), джерело світла, розташовують нижче лінії горизонту, а його відображення на земній поверхні (предметній площині) знаходиться на перпендикулярі на лінії горизонту (s1).. Побудову падаючої і власної тіні конуса проведемо в певній послідовності:1) Проведемо промінь з точки (s1) дотичні до основи конуса точки (O), дістанемо напрям падаючої тіні (вісі конуса) на предметну площину. 2) наступна дія, поєднати променем проведеним з вершини конуса до джерела світла (S). перетин двох променів утворює нову точку,(A). промінь OA, є віссю тіні конуса. Щоб отримати повну тінь від конуса необхідно провести з точки (A) два променя, які проводять дотично до основи по різні боки основи овалу. Ці промені утворюють падаючу тінь трикутної форми яка лежить горизонтально, на предметній площині. Та за умовою завдання конус стоїть поряд з вертикальною стіною, тому тінь зустрівши перешкоду, піднімається вертикально вгору. Перша дія: від точки дотику вісі падаючої тіні вертикально вгору до перетину з променем проведеним з вершини піраміди точки (A). утворюється нова точка (A2). Це і є верхня точка падаючої тіні від конуса. Для побудови повної тіні, яку відкидає конус на вертикальну стіну необхідно з новоутвореної точки (A2) провести промені до точок дотику зі

стіною двох променів, які проведені попередньо по обидва боки від вісі падаючої тіні конуса. Точки (D) і (C). Таким чином на стіні утвориться тінь трикутної форми D; A₂; C, а промені в точках дотику бічних частин основи конуса позначимо літерами M N. Таким чином, ми побудували падаючу тінь від конуса, яка позначена точками A₂, D, C, M, N.

Рекомендована література: [4, 113-129], [3, 158-165].

Самостійна робота (4 год.)

Завдання 6.1. Побудувати тінь, яка падає від куба на предметну площину. Джерело світла (сонце) знаходиться за спиною глядача перед предметом, отже падаюча тінь від предмета буде лежати на предметній площині і направлена від предмета в глибину простору. На кресленні джерело світла (S) слід розташувати нижче лінії горизонту. Його відображення на предметній площині і розташована на перпендикулярі проведеному до лінії горизонту і має позначення літерою (S₁). Зображення куба в перспективному скороченні бічних сторін зображується за довільними розмірами. Слід пам'ятати, чим вище джерело світла розташоване над горизонтом, тим коротшими будуть падаючі тіні від предмета на предметній площині. І навпаки, чим нижче над горизонтом розташоване джерело світла, тим довгими стають падаючі тіні. Тінь від куба відкидається від трьох верхніх точок і бічних площин (сторін куба).

Завдання 6.2. На картинній площині зобразити циліндр, який стоїть вертикально на предметній площині. Лінія горизонту на рисунку знаходиться вище циліндра. Джерело світла (сонце), знаходиться за спиною глядача перед предметом і справа на картинній площині. Побудувати контур власної тіні і контур падаючої тіні на предметну площину при заданій точці S сходу перспектив променів і її проекції s₁.

Рекомендована література: [3, 158-165], [113-120]

Тема 7. Лекція (2 год.). Побудова зображення власних і падаючих тіней від предметів, які розташовані в інтер'єрі фронтального розташування за заданими розмірами.

Рекомендована література: [3, 153- 165], [4, 121-124]

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 7.1. Побудувати зображення інтер'єра фронтального розташування за заданими розмірами: ширина кімнати – 600см., висота кімнати – 300 см., глибина кімнати – 800 см. Висота лінії горизонту(H) – 120 см. Бічна стіна має два вікна: ширина – 100 см., висота – 180 см., висота підвіконня – 75 см. Ширина простінка – 80 см. Одне із вікон знаходиться від кута кімнати на відстані 100 см. На протилежній стіні знаходяться двері: ширина дверей – 100 см., висота – 240 см. Двері розташовані від кута кімнати на відстані 200 см. Зорова відстань(PZ) дорівнює 2R. В кімнаті поряд з бічною стіною стоїть прямокутної форми предмет. Справа від центру кімнати знаходиться стіл круглої форми. Джерело світла (лампочка), розташована на стелі в центрі кімнати. Для побудови власних і падаючих тіней необхідно на перпендикулярі проведеному від джерела світла (S) побудувати відображення джерела світла на предметній площині точка (s1).

Рекомендована література: [3, 153- 165], [4, 121-124]

Самостійна робота (4 год.)

Завдання 7.1. Побудувати зображення фронтальної перспективи кімнати ширина якої – 400 см., висота – 300 см., глибина кімнати – 600 см. Бічна стіни має вікно шириною 200 см., висота вікна – 180 см. Висота підвіконня – 75 см. Вікно від кута кімнати знаходиться на відстані 150 см. Протилежна стіна має двері ширина яких – 80 см., висота дверей – 240 см. Двері розташовані від кута кімнати на відстані 200 см. Висота лінії горизонту – 150 см. Зоровій відстані(SZ) – 2R. В інтер'єрі кімнати знаходяться меблі: шафа, яка стоїть під стіною зліва. Висота шафи 170 см. ширина шафи 100 см. , глибина шафи 50 см, На стіні висить полиця прямокутної форми. Довжина полиці 100 см. висота 40 см. глибина 30 см.

Полиця в інтер'єрі розташована на висоті 160 см. поряд зі стіною справа знаходиться табурет. Кришка табурета квадратної форми з бічною стороною 40 см. Висота табурета 45 см. джерело світла (електрична лампочка) розташована на стелі по центру кімнати. Побудувати власні та падаючі тіні від предметів, які знаходяться в кімнаті. Правила побудови тіней при точковому джерелі освітлення такі самі, як і при сонячному освітленні.

Рекомендована література: [3, 153- 165], [4, 121-124]

Тема 8. Лекція (1 год.). Побудова перспективи відображення в плоскому дзеркалі.

Під час роботи над композицією або пейзажем, складовими елементами яких є дзеркальні поверхні (поверхня води, дзеркала, глянцева підлога, поліровані меблі тощо), зображують і відбиті в них предмети.

Рекомендована література: [3, 166-167], [4, 130-166]

Практичне заняття (1 год.)

Завдання 8.1. Побудувати відображення у вертикальному дзеркалі, перпендикулярному до картини. Щоб знайти відображення прямої АВ треба з точок А і В провести перпендикуляри до поверхні дзеркала. Для цього, провівши через пряму АВ допоміжну площину, паралельну картині (перпендикулярно до дзеркала), знайдемо пряму аb перетину її з поверхнею дзеркала. Відклавши від точок а і b відповідні відстані аА і bВ, дістанемо відображення А0В0 прямої АВ.

Завдання 8.2. Побудувати відображення у вертикальному дзеркалі, паралельному картині. Якщо дзеркало паралельне картині, то перпендикуляр, опущений з будь – якої точки на його поверхню, є прямою, перпендикулярною до картини, і має точку сходу в головній точці Р. Тому, щоб побудувати відображення точки, треба через точку провести перпендикуляр до поверхні дзеркала і на його продовженні від точки зустрічі з дзеркалом відкласти розмір відстані від точки до поверхні дзеркала. Для спрощення побудови відстані аА0 на продовженні перпендикуляра знайдемо

за допомогою використання властивості діагоналей прямокутника перетинатися на його середній лінії. Для цього лінію ab було поділено пополам і з точки B через середину ab проведено діагональ BA_0 . Відстань $aA_0 = aA$.

Рекомендована література: [3, 166-167], [4, 130-166]

Самостійна робота (2 год.)

Завдання 8.1. Правила побудови відображень у похилих дзеркалах аналогічні правилам побудови відображень у вертикальних дзеркалах і полягають у знаходженні ряду опорних точок на поверхню дзеркала (до лінії перетину площин) і на їх продовженні від точки зустрічі із дзеркалом відкласти відстані, які дорівнюють відстані заданих точок від поверхні дзеркала.

Завдання 8.2. Виконати побудову відображення вертикальної жердини в дзеркалі, перпендикулярному до картини, з кутом нахилу 30 градусів (кут нахилу дзеркала може змінюватись).

Проведіть через AB допоміжну вертикальну площину і знайдіть лінію перетину з поверхнею дзеркала (nm) і на їх продовженні знайти відображення точок A_0 і B_0 і відображення жердини A_0B_0 ($Aa = aA_0$). Наступна дія: з точок A і B опустіть перпендикуляри до лінії nm і на їх продовженні знайти відображення точок A_0 і B_0 і відображення жердини A_0B_0 ($Aa = aA_0$).

Кут нахилу дзеркала – натуральна величина. Тому точки A_0 і B_0 можна знайти, якщо на продовженій горизонтальній прямій.

Рекомендована література: [4, 132-134]

Тема 9. Лекція (1 год.). Побудова відображень в дзеркальній площині.

Чіткість відображення предметів залежить від рівності відбивної поверхні. Чим рівніша поверхня, тим чіткіше відображення.

Рекомендована література [3, 166-174]

Практичне заняття (1 год.)

Завдання 9.1. Побудувати відображення в дзеркальній поверхні підлоги. І першою умовою для побудови відображення – ідеально рівна і гладенька відбивна поверхня, від якої відбиваються всі промені, що падають на неї.

Побудова відображень ґрунтується на двох правилах оптики:

Кут падаючого променя дорівнює куту відбитого променя.

Падаючий і відбитий промені лежать в одній площині, перпендикулярній до відбивної поверхні. Відображення точки А буде на продовженні відбитого променя в точці А0.

Завдання 9.2. Пропонуються вправи на побудову відображення стільця за розмірами, які зазначено у завданні. Побудувати відображення стільця з розмірами: висота(до сидіння) – 45 см., висота спинки стільця – 45 см. Сидіння стільця – 50х50 см. Ніжки стільця розташовані відповідно (50х50) см.

Рекомендована література [2, 51-54]

Самостійна робота (2 год.)

Завдання 9.1. Водяна поверхня, як і дзеркальна поверхня підлоги, завжди горизонтальна. Перпендикуляр, опущений на горизонтальну поверхню, є пряма, паралельна картині, і, отже, не змінює масштабу свого зображення. Тому, щоб знайти відображення якої – небудь точки предмета у воді, треба на продовженні перпендикуляра від точки зустрічі його з відбивною поверхнею відкласти відстань, яка дорівнює відстані точки від відбивної поверхні.

Виконати побудову відображення гілки дерева, яка знаходиться у воді в точці (А), а інші її точки (В,С), та ін., знаходяться над поверхнею води.

Завдання 9.2. Дано зображення нескладного пейзажу на якому зображено місток з аркою, яка розташована в нижній частині моста, та зображення частини берега.

а) відображення арки знайдемо за відображенням ряду її точок В, С, D, Е;

б) відображення верхньої горизонтальної лінії моста НJ і берега НК знайдемо за відображенням точки Н, яка належить цим лініям.

Рекомендована література: [2, 51-54], [4, 166-170]

Тема 10. Лекція (1 год.). Аналіз картини художника.

Прийоми аналізу елементів картини: положення лінії горизонту, зоровій відстані від глядача до картини, кута зору. Прийоми аналізу побудови рисунків виконаних з натури. Використання прийомів аналізу перевірки правильності використання перспективних побудов зображень об'єктів в картині художника.

Рекомендована література: [2, 137-142], [4, 184-187]

Практичне заняття (1 год.)

Завдання 10.1. Студентам пропонується (для аналізу картини художника), репродукцію роботи І. Ю. Рєпіна «Не чекали».

- 1) Визначити положення лінії горизонту;
- 2) Визначити положення точки зору і величину зорової відстані;
- 3) Визначити висоту лінії горизонту за предметами, які зображені в картині (стіл, стілець. Висотою розташування ручки на дверях);
- 4) За визначеним масштабом висоти лінії горизонту, визначити параметри кімнати (висоту, ширину і глибину кімнати);
- 5) визначити висоту зображень фігур людей і предметів на картині, їх габаритних розмірів.

Рекомендована література: [2, 137-142]

Самостійна робота (2 год.)

Завдання 10.1. Виконати вправи на аналіз перспективних зображень в картинах художників, майстрів образотворчого мистецтва (вибір твору студент визначає особисто).

Рекомендована література: [4, 184-187]

Поточні модульні контрольні роботи -4 години:

Модульна контрольна робота № 1 – 2 год.

Завдання: побудувати зображення півциркульної арки за розмірами: висота лінії горизонту – 170 см.; висота арки до шелега(E) – 400 см.; ширина арки – 300 см. Зображення півциркульної арки розташувати перпендикулярно до картинної площини на глибині простору 50 см. І зоровій відстані(D).

Модульна контрольна робота № 2 – 2 год.

Завдання: побудувати перспективне відображення об'єктів у дзеркалі і воді.

Зображення постаті людини , яка стоїть на певній відстані від дзеркала (AB), дзеркало нахилене верхньою його частиною на глядача під певним кутом (10 – 15 градусів). Дзеркало розташоване на бічній стіні інтер'єра.

4. Навчально-методична картка дисципліни «Перспектива»

4 сем. – разом: 60 год., з них: лекцій – 14 год., практичні заняття – 14 год., самостійна робота – 28 год., МКР – 4 год.

Модулі	Змістовий модуль І					Змістовий модуль ІІ				
Назва модуля	Інтер'єр. Побудова перспектив інтер'єра					Загальні відомості про теорію тіней. Побудова перспективи відображень в дзеркальній поверхні площини				
Кількість балів за модуль	152 бали					162 бали				
Теми лекцій	Арка, як архітектурний елемент інтер'єру. Типи арок.	Побудова зображення арок у перспективі: а) півциркулярна; б) стрільчата; в) лучкова; г) коробова	Побудова зображення елементів інтер'єра за правилами перспективи: а) побудова зображення напіввідкритих дверей; б) побудова зображення вікон за заданими розмірами	Побудова зображення перспективи інтер'єра фронтального положення за заданими розмірами	Побудова зображення кутової перспективи інтер'єра за заданими розмірами	Побудова тіней у перспективі	Побудова зображення власних і падаючих тіней від предметів, які розташовані в інтер'єрі фронтального розташування	Побудова перспективи відображення в плоскому дзеркалі	Побудова відображень в дзеркальній площині	Аналіз картини художника
	0,5 бала	0,5 бала	0,5 бала	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	0,5 бала	0,5 бала	0,5 бала
Теми практичних занять	1. Побудувати зображення півциркулярної арки за заданими розмірами; 2. Побудувати зображення стрільчатої арки в перспективному скороченні; 3. Побудувати зображення лучкової арки фронтального розташування в картинній площині; 4. Побудувати зображення коробової (трицентрової) арки в перспективному скороченні	1. Засвоїти знання і уміння у побудові зображення архітектурних елементів: вікон та дверей за заданими розмірами в перспективному скороченні; 2. Виконати побудову зображення вікна на бічній стіні інтер'єру фронтального розташування за заданими розмірами	Побудувати зображення інтер'єру фронтального розташування	Побудувати зображення кутової перспективи інтер'єра за заданими розмірами	1. Побудувати тінь від прямої, яка розташована перпендикулярно до предметної площини при освітленні природним джерелом світла; 2. Побудувати тінь, яка падає від конуса на горизонтальну і вертикальну площини при умові, що джерело світла знаходиться справа від предмета і перед	Побудувати зображення інтер'єра фронтального розташування за заданими розмірами	1. Побудувати відображення у вертикальному дзеркалі, перпендикулярному до картини; 2. Побудувати відображення у вертикальному дзеркалі, паралельному картині.	1. Побудувати відображення в дзеркальній поверхні підлоги; 2. Пропонуються вправи на побудову відображення стільця за розмірами, які зазначено у завданні.	Проаналізувати репродукцію роботи І. Ю. Рєпіна «Не чекали»	
	3,5 бала за відвідування + 80 балів за виконані завдання (8 аркушів)					3,5 бала за відвідування + 80 балів за виконані завдання (8 аркушів)				
Самостійна робота		П. 5. (20 балів)	П. 5. (10 балів)	П. 5. (5 балів)	П. 5. (5 балів)	П. 5. (15 балів)	П. 5. (10 балів)	П. 5. (10 балів)	П. 5. (10 балів)	П. 5. (5 балів)
Види поточного контролю	МКР 1- 25 балів					МКР 2- 25 балів				
Підсумковий рейтинговий бал	314 балів (коефіцієнт визначення успішності: 3,14)									

5. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

№	Теми самостійних робіт	Кількість годин	Форма виконання завдання	Академічний контроль	Максимальний бал	Термін здачі (тиждень)
1	Побудова зображення арок: півциркульної; стрілчатої; лучкової; коробової (трицентрової)	4	Графічні вправи	Практичне заняття, залік	20	I
2	Побудова зображення архітектурних елементів інтер'єру: напіввідкритих дверей та вікон	2	Графічні вправи	Практичне заняття, залік	10	II
3	Побудова зображення перспективи інтер'єру фронтального положення за заданими розмірами	4	Графічні вправи	Практичне заняття, залік	5	III
4	Побудова зображення кутової перспективи інтер'єра за заданими розмірами	4	Графічні вправи	Практичне заняття, залік	5	IV
5	Побудова тіней від предметів при освітленні природнім джерелом світла. Побудова зображення власних і падаючих тіней від предметів, які розташовані в інтер'єрі фронтального розташування тіні від штучного джерела світла.	4	Графічні вправи	Практичне заняття, залік	15	V
6	Побудова перспективи відображення в плоскому дзеркалі. Дзеркало розташовано по відношенні до картинної площини: перпендикулярно і паралельно.	4	Графічні вправи	Практичне заняття, залік	10	VI
7	Побудова відображень в дзеркальній площині: підлоги та води	2	Графічні вправи	Практичне заняття, залік	10	VII
8	Вправи на побудову інтер'єрів; перспективи інтер'єра, в якому знаходиться дзеркало; побудова тіней від природного та штучного джерела світла	2	Графічні вправи	Практичне заняття, залік	10	VIII
9	Аналіз картин художників, майстрів образотворчого мистецтва	2	Графічні вправи	Практичне заняття, залік	5	VIII
	Разом:	28			90	

6. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Перспектива» оцінюються за принципом поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення подано у таблицях 6.1. – 6.3.

Таблиця 6.1.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного модульного контролю

№	Вид діяльності	Кількість балів	Одиниць	Всього
1	Відвідування лекцій	1	7	7
2	Відвідування практичних занять	1	7	7
3	Робота на практичних заняттях	10	16	160
4	Модульні роботи	25	2	50
5	Самостійна робота	5	18	90
Підсумковий рейтинговий бал			314	
Коефіцієнт визначення успішності			3,14	
Підсумковий рейтинговий бал			100	

Таблиця 6.2.

Розподіл балів, що отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Загальна кількість балів без урахування коефіцієнта	Коефіцієнт	Загальна кількість балів з урахуванням коефіцієнта
ЗМ №1						ЗМ №2								
T1	T2	T3	T4	T5	МКР	T6	T7	T8	T9	T10	МКР			
0,5	61,5	31,5	16,5	17	25	37	22	31	31	16	25	314	3,14	100
152						162								

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за шкалою університету	Значення оцінки
A	90-100	<u>Відмінно</u> – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
B	82-89	<u>Дуже добре</u> – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81	<u>Добре</u> – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	<u>Задовільно</u> – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, але достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68	<u>Достатньо</u> – мінімально можливий (допустимий) рівень знань (умінь).
FX	35-59	<u>Незадовільно з можливістю повторного складання</u> – незадовільний рівень знань (умінь) з можливістю перескладання за умов належного самостійного доопрацювання.
F	1-34	<u>Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу</u> – достатньо низький рівень знань, що вимагає повторного проходження курсу.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1. Методи проблемного викладання зі створенням ситуацій пізнавальної новизни та практичної зацікавленості.
2. Методи ілюстративно-пояснювальні з використанням широкого ряду наочних посібників (демонстраційних моделей, плакатів, схем, карток-завдань, тестів, технічних засобів навчання, демонстрації прийомів побудови графічних завдань).
3. Практична робота студентів (самостійна або під керівництвом викладача) з читання (аналіз, синтез, обґрунтування) графічних зображень або їх побудови (графічні вправи, графічні комплексні роботи).
4. Методи мотивації зі створенням ситуації успіху в навчанні та подальшій професійній діяльності.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча навчальна програма дисципліни.
2. Навчальні посібники.
3. Опорні конспекти лекцій.
4. Комплекти наочних посібників та демонстраційних матеріалів (навчальні плакати, схеми, демонстраційні моделі).
5. Збірка завдань для тематичного (модульного) контролю навчальних досягнень студентів.
6. Засоби підсумкового контролю: комплект друкованих видань (збірка графічних завдань та дидактичних матеріалів).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Владимирский Г. А. Перспектива: пособие для студентов педагогических институтов / Г. А. Владимирский. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1969. – 127 с.: ил. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника)
2. Доржиев Ц. Ц., Чистяков Ф. К. Перспектива и тени. Методические указания по теме «Перспектива и теория теней» курса «Начертательная геометрия и технический рисунок» для студентов специальности: 070601 «Дизайн. Дизайнер (графический дизайн)» и строительных специальностей. – Улан-Удэ.: ВСГТУ, 2007. – 42 с. (Наявний в електронному репозиторії: <http://elib.kubg.edu.ua/3219/>)
3. Макарова М.Н. Перспектива: учебное пособие для студентов педагогических институтов по художественно-графическим специальностям / М. Н. Макарова. – М.: Просвещение, 1989. – 191.: ил. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника)
4. Соловьев С. А. Перспектива. Учебное пособие для учащихся педучилищ. – М.: Просвещение, 1981. – 144 с. (Наявний в електронному репозиторії: <http://elib.kubg.edu.ua/2916/>)
5. Ткач Д.И. Архитектурное черчение: Справочник / Д. И. Ткач, Н. Л. Русскевич, П. Р. Ниринберг, М. Н. Ткач; Под ред. Д. И. Ткача. – К.: Будивэльнык, 1991. - 271, [1] с.: ил. (Наявний в електронному репозиторії: <http://elib.kubg.edu.ua/2595/>)
6. Жданова Н.С. Перспектива. Учебное пособие для учащихся средних специальных учебных заведений / Н.С. Жданова. – М.: уманитарный издательский центр «ВЛАДОС», 2006. – 219с.:ил. (Наявний в електронному репозиторії: <http://elib.kubg.edu.ua/2570/>)

Додаткова:

7. Кириченко М.А. Основы образотворчої грамоти / М.А. Кириченко, І.М. Кириченко – К.: Вища школа, 2002. – 190 с.

8. Кононова О.К. Перспектива. Методическое указание. – Томск, ТПУ, 2000.
9. Кононова О.К. Тени в перспективе. Методическое указание. – Томск, ТПУ, 2000.
10. Макаров В.І. Інженерна та комп'ютерна графіка. Навчально-методичний комплекс / В.І. Макаров, В.Г. Шевченко, М.Г. Макаренко та ін. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2005.
11. Макарова М.Н. Перспектива – М.: Академический проект, 2002. – 475 с.
12. Петрова В.В. Тени в перспективе. Учебно-методическое пособие / В.В. Петрова, Т.А. Буткова – Тольятти: ТГУ, 2011. – 54 с.